

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rótt minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozfordásáért rendelést tehetnek
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizetheti helyben a szer-
kesztőségnél, vagy a helybeli könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beiktatásért minden három hasábos
egy sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, ke-
gyesrendiek utcája 89. szám Heil
Adolf könyvvalószínű intézetében

Kedd, január 25. 1859.

4. szám.

Második évi folyam.

Nemzeti öntájékoztás az anyagi érdekekben.

II.

Valamint az egyes ember ha szegény és tudatlan, annak szolgálja ki őt táplálja és kormányozza: úgy nemzet és ország is, ha szegény és tudatlan, annak lesz szolgálja, ki másokat vagyonnal s ésszel képes el- tartani. Szegény pedig az az ember, kinek sem elég vagyona, sem elég esze, hogy önszükségeit mások segedelme nélkül fődözni képes legyen. Így a nemzet is. Nemzetek életében pedig legkirívóbb jele a szegénységnek és szolgaságnak, ha a közigazgatási foglalkozásoknak, csak egyetlen körében vagy legalsó fokán tud mozogni; ha csak annyi képességgel bír, hogy első természeti ösztöne s szükségéinek tud ugyan táplálékot nyújtani, de minden magasabb szükségéi ki- clégítése végett, más értelmesebb, ügyesebb s vagyono- sb nemzetre kénytelen szorulni. Ily szolgál, tehetetlen s koldus a mai világban mindazon nemzet, melynek legnagyobb része a szántásvetés vagy burgonyater- mosztás mesterségén kívül semmi egyebet nem tud, vagy azt is rosszul, — hol a honlakosok nagy töme- gében nincsenek elemek, melyek az östermelvényt az par és tudomány, a kézműtan vagy mesterségek se- gedelmével nemesb alakokban visszaadnák; hol a répát cukorra, a szederfa levelet selyemmé, a gyapotot posz- tóvá sat. tudnák változtatni, szóval: hol csak a száraz földmivelés és ehhez legközelebb álló mezőgazdasági ipar közt sem létezik áthidazó kapcsolat, szerves ösz- szehatás a nemzetgazdasági tevékenységben. De szolgál és koldus az ily nép még akkor is, ha netalán ily összeható kapcsot tudna is előmutatni, ha netalán birna is valami csekély zsendülő iparral, — de ez annyira kis körű, hogy egy országnak csak legközelebbi szük- ségeit sem képes kielégíteni.

S hogy áll e tekintetben Magyarország? Földmi- velésünk mellett létezik-e már egy oly közvetítő nép- elemünk is, mely csak a legegyszerűbb mezőgazdasági ipart emelte volna oly kifejlődésre, miszerint önerőnk- ből s öneszükből, legalább mindennapi szükségéink fődözése miatt ne kellene kül elemek tudományához s szorgalmához folyamodnunk? Egy ily kifejlett elemről nálunk most még szó sem lehet. Mindaddig, míg ily primitív dolgokban is, mint a vászon, fonal, selyem, bőr, butor, gyertya s más hasonlóban a külföldiek

iparos tevékenységére vagyunk kénytelenek szorulni, — minthogy szorulunk is, — elvitázhatlan tanubizony- sága: hogy nemzetgazdaszatunk még csak csecsemős korát éli, s hogy nemzetgazdaszatunk rendszerében még az első közvetítő elem, a mezőgazdasági iparfejlődés is hiányzik. Pedig ideje már meggondolnunk, hogy: bizony nagyon szegény nemzet az, mely csak gab- nával- és gubával tudja magát ellátni, de minden egyébben más népekre szorul.

De vajjon, miben áll hát ennek oka, hogy ha- zánkban a mezőgazdasági iparfejlődésnek vagyis azon iparfoglalkozásnak, mely a földmiveléssel oly szoros összeköttetésben áll, oly kevés jelenségei mutatkoznak? Vajjon tán a magyar elemben hiányzik azon tehetség és fogékonyság, mely az iparnak ezen alsóbb mezején is megkívántatik? Én ez utóbbit kereken tagadom; a magyar faj ép, termékeny eszének és sokoldalú fogé- konyságának bizonyára adta már annyi tanubizonyosá- gát, hogy ilyesmit csak föl is tenni fölöle, már ma- gában rágalom volna. Véleményem szerint egy kis előítélet, s a közigazgatási viszonyok ismeretének hi- ánya, képezik ama tünemény valódi okait. Földbirtokos osztályunk és népünk tudniillik, még eddig csak a földmivelést tartja tisztességes és biztos jövedelmű foglalkozásnak. Vagy, ha ismer is más jövedelmezőbb foglalkozásokat, idegenkedik azoktól, mivel a középidők birtokrendszeréből származott azon kevély előítélet, hogy csak a földmivelés mellett lehet „földes ur“ az ember — még most is fogva tartja lelkét s lealázó- nak hisz minden oly foglalkozást, melynek nem vele- születt rangcime a földesuraság. Hogy sokat nyom itt a mérlegben azon körülmény is, miszerint eddigi, valamint élet- ugy iskolai nevelésünk sem felelt meg ezen kívánalomnak — megismerem; meg- ismerem azt is, hogy az újabb állam- és társadalmi viszonyok egészen váratlanul s készületlenül leptek meg bennünket; s hogy a hűbériség és ősiség, mely gátolta a földbirtokosok eloszlását s így a különböző nép- elemekben heverő tehetségek fejlődésének s összeha- tásának egyensúlyát: — nem kedvezhetett a nemzet- gazdasági viszonyok azon öszhangzatának, mely más népek életében már régen előállott; sőt hiszem: hogy régibb országgazdasági birtok- és jogviszonyaink ösz- rendszere nem volt egyéb Hauser Gáspár börtönénél, mely a falai közé zárt nemzetet teljesen aléltta, a

néptömeget hanyevé, butává és egészségtelenné tehető csak; — de csapásnak tartanám mégis, ha volnának a fölébredés ezen napjaiban emberek és osztályok, kik át nem látnák, hogy a magyar nemzet létele s jövője attól függ, ha az anyagiság ezen korszakában az anyagi érdekküzdelmek mezején hátul nem marad; — s ha fölfogják: miszerint a politikai formák szétmállása után bizonyos nemzeteknek épügy életföltételei közé tartozik anyagilag újjászülni, mint a kimerült pálmának az iszap, hogy meglankadott lombjai ismét gyümölcsöket hajthassanak!

A mezőgazdasági ipar előmozdítását épezen okból tartom én földmívelésünk mellett annyira fontosnak és elutasíthatlan nemzetgazdasági kelléknek. Önlételünk ösztöne szomjuhozza, hogy valamint a politikai szabadság áldásaiban nem szorultunk eddig másokra, úgy az anyagiakban is elégségesek legyünk minmagunknak, sőt egyszersmind, hasznosak és szükségesek másoknak, mint a selyemhernyó, mely míg önmagából képes kifonni saját létele oltalomburokját, alkosson s hagyjon maga körül oly anyagzatokat is, melyek mások szükségére szolgálnak. Az az: én azt hiszem, hogy a magyar nemzetnek a mezőgazdasági iparban is kitűnnie mások fölött s oda törekednie, hogy ezen iparfoglalkozás külkereskedésünknek s forgalmunknak is nagyobb lökést adjon — már azért is szükséges, mivel önmaga is csak így erősödhetik, így vagyonosodhatik, így fejlődhetik, — vagyis: saját nemzeti létele s fölvirágzása tényezőit csak így teremtheti elő.

Már mondtam előbbi cikkemben, hogy a szabad dunahajózás és keleti kereskedés, roppant világrészeket nyitott meg előttünk; tőlünk függ, az itt uralgó térpontokat mielőbb elfoglalni s önhasznunkra fordítani. De nemzeti öntájékozásunk itt is azt kívánja, hogy ismerjük saját tehetségünket, mely itt hathat, s ismerjük a keleti világpiac azon szükségait, melyeket mi hazánk természeti előnyeinel fogva is leginkább elláthatunk. És én azért mondom, hogy a többek közt most azon kell lennünk leginkább, miszerint mezőgazdasági iparunkat mihamarabb fejlettebb életnek indítsuk, — mondom, mert bizonyos, hogy kelet világkereskedelmi versenyében, semmit sem kecsegtet oly biztos kelendőség és jutalom, mint a mezőgazdasági ipar termelvényeit. Megmondhatom röviden, hogy kelet épazon mindennapi életeikkekben, miket hazánkra nézve előszámláltam — szenved legnagyobb szükségét, s hogy ott, legujabb tapasztalatok szerint is, éppen a vászon, posztó, selyem, bőr, vas, porcellán, fonál, butor s takácsnemű cikkekre nézve, mutatkozik a legélénkebb kereslet. Mindezekre nézve pedig éppen Magyarország az, mely a földmívelés mellett leginkább van hivatva, hogy keletet elláthassa. Igen; mert mindazon árucikkek már föltételeznek bizonyos földmívelési fejlettséget s bizonyos népmíveltséget, a mivel Magyarország a dunai tartományokkal szemben, tagadhatlanul leginkább bír. Tehát csak nemzeti ébrenlét, nemzeti közakarat! Ne várjuk be az időt, hogy a bár távolabb eső, de ügyesebb s élelmesebb népelemek árja ezen utakat is elborítsa elő-

lünk; ne álmolyogjunk sokáig, hanem tegyünk, mielőtt meg nem előztetnénk!

A kor, a maga anyagi földadványaiban kitűzte előttünk a legközelebbi ösvényt. S ez ösvényen kijelölte a pályatért, hogy megpróbálja életrevalóságunkat. És ha a kor szellemén, a kor szükségein azon eszmék, törekvések és érdekek értetnek, melyeket a nemzetek anyagi öszmozgalmi hoztak forgalomba: úgy nem kételkedhetünk, hogy ama pályatérre valóban hivatva, sőt kényszerítve vagyunk. Isten maradjon a nemzettel, s ha ezen eszmék nem buzdíthatnák is cselekvő pályára, legalább ne hagyják aludni! —

Mészáros Károly.

Limmer Ferenc.

A vidéki sajtó egyik főtisztéhez tartozik, az oly emberek életviszonyait, kiknek érdemei néha csak kisebb körben méltányoltattak, életrajzi adatokkal fölvilágosítani, és azokat, kik az emberi ismeretek vagy képességek valamelyik szakmájában jeleskedtek, legalább működésük, és fáradságuk felemlegetésével azon jutalomban részesíteni, mely vajmi sokszor még ha míveltségünk hathatós tényezői voltak is, az egyetlen díj egy élethosszig tartó törekvésért, — t. i. az elismerésben.

Limmer Ferenc, kiről most szólni akarunk, 1808. évi october 2-án született Bécsben (Matzleinsdorf külvárosában), hol atyja tisztességes polgár lévén, azon elv szerint akarta gyermekét nevelni: „maradj otthon, és tápláld magad becsületesen.“ Ferenc az ő egyetlen fia lévén, gyárnokká akarta őt kiképezni, és saját selyemgyárának vezetését rá bízni. Azonban Ferenc már gyermekkorában különös előszeretettel mutatott a zene iránt. Sokkal szivesebben a templomokat látogatta, hogy itt az orgonák fenséges hangjait lesse, mintsem hogy gyermekétársainak vidor játékaiba elegendett volna. Nyolc éves korában a Sz.-Annáról címzett tanodát kezdte látogatni, hol az ő kérelmére énekben és rajzban is oktatást nyert, mindkettőben is szép haladást tévén. Tizedik évét elérvén, az akkorában igen ismeretes zenetanítótól, Kleintől nyert oktatást hegedűben és gítarreban. Ez figyelmezteté Ferenc apját a fiu feltűnő talentumára, és azt tanácslá neki, hogy ezt kimiveltesse. Az atya felhagyott hát reménységével, fiában utódját látni polgári keresetjében, és őt a bécsi conservatoriumba adta, melyet a fiu hat esztendeig látogatott. Hartinger tanár őt a gordonkában, Friedlowszky tanár a klarinetben oktatta, mely utóbbi hangszer iránt mindig különös előszeretettel viseltetett, valamint azon nem csekély tökélylyel játszott is. Azon próbatételeknél, melyek ezen intézetnél szokásban vannak évenként, mindig mint a legjelesebb s legtalantomosb tanítványok egyike tüntetett ki. Az utolsó próbatételnél, mely az ő kilépését megelőzte, egy hozzá intézett ünnepélyes, és természeti félnökségét felbátorító szónoklat után egy éppen csak az ő számára készült

ezüst érem, melynek előlapja Mozart képét, a másik Limmer Ferenc nevét, az évszámmal és nap keltjével mutatta, trombitaharsogás és dobpörgés közt egy emelvényről kézbesített neki azon diplomával együtt, mely őt a hangművészek sorába emelte.

Ezen kitüntetés által buzdítatva azonnal a hangjegyűzés (Generalbass) és hangszerzés tanával foglalkozott, oktatója e szakmában Keszler Erasmus, egy igen derék, de kevésbé ismeretes zenetanár lévén. Egy év lefolyása után, tehát 17 éves korában, első nagy miséjét kezdte írni D dur-ban, és azt 6 hónap alatt befejezte. Ez kétségkívül legsikerültebb zeneműve. Még nem érte el a tizenhétedik évi korát, és ezen műve már az ágostoniak templomában, az ottani karnagy igazgatása alatt előadatott. Amnyira figyelmet ébresztett ezen miséje a zenevilágban, hogy mindenki az ismeretlen szerző után tudakozódott, és a hírlapokban vége hossza nem volt a dicsérő magasztalásoknak. Véletlen megjelenését fénylő meteorhoz hasonlították, mely a művészet egén mutatkozik, vagy phönixhez, mely az elhunyt német zeneköltők hamujából emelkedik. Erre gordonka négyeseket, és triókat, nem különben egy symphoniát írt, mely szerzemények nem kevesebb szerencsének örülhettek, mint első miséje. Nem sokára ezután egy művészelbaráttal, gróf Biankovszkyval ismerkedett meg, ki Limmernek négyeseit saját költségén pompás kiállításban nyomatta.

Mind a mellett rajta is kellett teljesednie a közmondásnak, hogy nemo profeta in patria. Limmer ritka talentuma dacára, Bécsben nem találhatott működési kört, sőt inkább sok viszálykodásoknak és ármányoknak ki volt téve, melyekkel megbirkózni szerény leköltésnek hiányzott a kellő merészség és kitartás. Igen kedvesen fogadta tehát, midőn ez időben meghívást nyert a temesvári színház karnagyságára. Lejött, és miután életének nagyobb részét itt töltötte, talentumát itt érvényesíté, tevékenységét itt fejtette ki hosszú évek során, joggal a miénknek nevezhető. Mint zenész és zeneszerző érdemileg tiszteltetvén, már leérkezének első esztendeje után a káptalani székesegyház zeneigazgatóvá neveztetett ki, és ezen hivatalát, haláláig t. i. 22 esztendeig viselte, míg színházi karnagyságáról az utolsó években már lemondott.

Ezen idő alatt számos szerzeményeket írt, melyek részint nyomtatásban, vagy inkább metszvényben ki is adattak, részint kéziratban a temesvári káptalani templomban őriztetnek. Felsoroljuk műveit lehetőleg hiánytalan számmal, melyeket a fenebbiekén kívül ismerünk: Nagy mise, egész orchestrummal, G dur-ban. Nagy mise kis orchestrummal C dur-ban. Nagy mise kis orchestrummal F durban. Missa brevis kis orchestrummal B dur-ban. Offertorium, klarinet soloval F dur-ban. Offertorium kürt kíséretével Es dur-ban. Két offertorium köteles pléhhangszerek kíséretével F dur-ban. Több gradualék orchestrum, vagy ének kísérettel. Nagy Ecce Sacordos, Es dur-ban. Kis Ecce Sacerdos D durban. Hymni vespertini, 49 darab, minden vasárnap- és ünnep napra. Négy statió az úrnapi ünnepére, pléh-

hangszerek kíséretével. Te deum laudamus pléhharmoniaival. Két hymnus (Domine non sum dignus) Es és F dur-ban. Egy requiem B dur-ban. Sonáták zongorára és violára G moll-ban. Egy igen szép nyitány; és több betevések (Einlagen) melyekről a műértők igen kedvezőleg nyilatkoztak, és melyeket magasra becsülik. Nyomatásban jelentek meg: Offertorium hegedű soloval, Diabellinál; ajánlva volt Róka csanádi kanonoknak. — Grand Quintuor pour le Pianoforte, Violon, Viola, Violoncello et Basse composé par François Limmer et dedié a Monsieur Remond Hærtel; kiadatott Lipcsében Breitkopf és Hærtelnél, valamint a következők is: vonóhangszerek négyese, két hegedű, mély hegedű (viola) és gordonka számára. Trio három gordonkára.

Irt ő egy három felvonásos operát is, a havasi kunyhót (Die Alpenhütte), mire Schmidt Sándor színházigazgató szolgálta ki a szöveget. Ezen opera Temesvárott került színre először 1845. év elején, és ha nem eszalatkozunk, két téli szak alatt háromszor adatott. Zenei stílusa német; azomban habár vannak dallamias helyei, és ámbár a jeles zeneszerző bélyege mindenütt felismerhető, szini hatással nem bírt, és így eltűnt a repertoírból. Nem is az volt Limmernek szakmája, hanem az egyházi zene, melyben kitűnő tudott teremteni.

Liszt Ferenc ünnepelt hazánkfia 1846. évi nov. 1-én Temesvárra érkezvén, itt is, mint mindenütt számos megliszteltetésben részesült. Az nap a színházi órák után számos férfiakból álló éneknek Liszt lakása előtt egy, Limmer által különösen e célra szerzett üdvözlést énekelt, melyre Helvey A, írta a magyar szöveget. Liszt nyájasan a tisztelgők közé vegyült, és mindenek előtt Limmer iránt annak szerzeményéről méltánylólalag nyilatkozott.

Limmer utolsó szerzeményei a responsoriumok számra 27, melyek a nagyhétre szólnak, és négy ének hangra, s phisharmonikára írvák. Stílusok egyszerűsége mellett igen szép zenedarabok.

Művésztünk, ki mint ember is közkedvességü egyéniség vala, örök nyugalomra szenderült 1857. évi jan. 19-én Temesvárott, hol tisztelői éppen e napokban állítottak neki emlékkövet sirja fölött. Családja nem volt soha. Visszamaradt azonban egy huga, mely egykor színházunk operájának tagja lévén, a mig ezen helyét elfoglalta, az intézet egyik disze volt.

Pesty Frigyes.

Török magyar levél.

A török uralom alatti durva bánásmódot tanusítja a pécsi nyilván. könyvtárban találtató eredeti levél, melyet mind beltartalmára, mind irmodorára nézve érdekesnek tartok a „Delejtű“ becses hasábjain közleni.

My Kücsök Mehemet Passa, az hatalmas győzhetetlen Török Chaszarnak az dunan inet levő hadaynak, Feő poroncsolloja, titkos tanacsa, es Ersekuyvaranak heltartója.

(Cimer helye.)

Ezen czemeses Leveletem latvan te hamis hitetlen diszno sopornay biro, hogyis poroncsollom teneked, ha elletedet, es fejedet szereted, hogy se orat, se napot nevarj, hanem mingiart nagy hamarsagal azsanta Giörgsöt hozton hozad, hamis elletü diszno, imar egynehan levelem ment hozatok azon santa disznoert, myert hogy eniyt vartok, s nem hozatok hitetlen ebek, most lattjatok, hogy sereget ky küldök raytatok, mint az disznokat esze köttöztetek, az tömlözt feneken elrotvasztrak benneteket az illen tökelletlen hamis szofogadatlanságtokert, ha ezen levellemre benem hozatok nagy hamarsagal. Datum in ersekujvar Ao 1661.

Kivülről :

Adasek ezen Ury Levellünk az Sopornay Bironak hamarsagal kezében.

Ersekujvar.

Eredetileg a levélben a vastaghangu hangzókon nem fordulnak elő ékezetek, azért közöltetett az eredeti után hiven

H. M. által.

Levelezések.

Anth, (Délbiharban) 1859. évi januar 15. A legnagyobb tagosítási végrehajtás minden hirlapjainkban országszerte kikürtöltetvén, csudáljuk, hogy a mi határunknak végbevitt tagosítása tudosítóra és hirdetőre még nem talált, holott a mi tudunkra legalább, ily rövid idő alatt a község olyatén készsége s a birtokosság ily bőkezúsége mellett tagosítás még sehol sem eszközöltetett, minél fogva községünk ezen józan belátását s birtokosságának ezen méltányosságát ezennel a közönséggel tudatandónak tartottuk, ugyanis : az anthi közbirtokosság 1857. évi junius 10-én adta be a nagyváradai urbéri törvényszékhez urbéri tagos-elkülönítési kereset levelét s ennek tárgyalására 1857-ki sept. 22-ke tüzetelt ki törvényszékileg, a tárgyalásnál pedig a község a birtokosság kívánatába maga is beleegyezvén az 1857-ki october 17-én hozott törvényszéki végzéssel a további tárgyalás a szükséges előmunkálatok és a szolgabírói eljárás irányául szolgáló pontoknak kijelölése végett 1857-ki december 16-ára lön kitűzve, s ezen tárgyalás befejezte után a szalontai szolgabírói hivatal a megkivántató előmunkálatok megtételére megkeresve. A tisztelt szolgabírói hivatal ezen tagosítási ügyet lehetőleg siettetvén s a községnek a tagosítás célját és jótéteményeit megmagyarázván, oda jutottunk, hogy az egész tagosítás menete barátságos egyezés útján lön meghatározva, s miután ezen egyezés a váradai urbéri törvényszék és főtörvényszék által helybenhagyatott a tagosított birtokok kihatva 1858-diki november 2-ik napján az illető tulajdonosoknak tetteg átadattak.

Ennyit a tagosítás történetére nézve; — annak érdemét illetőleg pedig elő kell adnunk, hogy az anthi határ 6000 magyar, vagyis 1100 négyszeg öles holdból áll, s ennek egy harmada vagyis 2000 holdja köz-

legelőként használtatott, és hogy jólehet az 1772. évi september 1-én kelt urbéri táblás kimutatás szerint Anth községe csak $5\frac{7}{8}$ telket számlált s az urbéri kárpótlás csak $9\frac{4}{8}$ telki és 91 zsellér, vagyis 8 zsellért egy egész teleknek számítva, öszvesen $20\frac{7}{8}$ telki állomány után szolgáltatott ki a birtokosságnak s így a lakosság öszves illetősége mindössze is csak 630 holdra rug : — a birtokosság a lakosság birtokában talált 470 holdnyi felesleges földet minden váltság nélkül a lakosoknál meghagyta, a reformatus lelkész, tanító, és jegyzőnek két egész telket ajándékozott és minden ilykép $22\frac{7}{8}$ -ra emelt telek után a közlegelőből 22 holdat 1200 ölével számítva ajánlott s adott; sőt ezeken felül a község mint testület által földes uri engedelemmel a közös legelőből kihatott 170 holdnyi területet a községnek községi használatul ingyen meghagyta, és a lelkésznek földbirtokát 14, a tanítóét 10, s a jegyzőét szintén 10 holddal megbővíté, végre az egyház szükségei fedezésére 6, az oskolának 4 és temetőül 2 holdat ajándékozott.

Ehez nem kell dicséret, csak azt adjuk még hozzá : hogy az egész ügynek oly serény s akadálytalan sikeresítése mindenek felett a nagyváradai urbéri törvényszék e tárgyban kiküldöttje Szeles tanácsos, szalontai szolgabíró Gabányi, nem különben felperesi megbizott Szarukán Gergely ügyvéd, és Tar István mérnök urak hivatásuk iránti buzgó szeretetének köszönhető.

Szeged, jan. 13. Miután színházunk ügye legbiztosabb állapot nyert, szükség annak kül- és belállapotáról tüzetesen szólnunk. Igaz ugyan, hogy az épület ideiglenes s ennél fogva szigorubb követelményeket meg nem enged : de az izlés s a célszerűség általános igényeit mellőzni nem szabad s ki tudja meddig terjedhet ez ideiglenesség? A ház külseje hosszú meztelen fal, messzire kinyuló fedéllel s a szemmérvet gunyoló magas ablakkal, Thalia szentélyét legkevésbé sejteti. Belszerkezete meglehetősen hiányos. A második páholy emelet egyenlő magasságban van a karzattal, s ez természetesen megátolja kör alakját, mely okvetlenül megkivántatik, hogy valamennyi páholyban levő személy a szinpadra nézhessen. A zárt-székek szembetünő fukarsággal öszszeszorítvák, úgy, hogy a ház megtelésekor (mi gyakran történik) saját oldalbordáinkra s nem az előadásra kényszerülünk figyelni. A zenekar, kicsinysege dacára, sok tért foglal el és a szinpad kevésbé emelkedettebb lehetne.

Közönségünk részvéte folytonosan élénk — nem kis dicséretére szolgál, hogy a viharos tapsokkal kimélve bánik. Színeszeink el nem kényeztetnek, sőt komolyabb törekvésekre sarkaltatnak. — A társulat főbb tényezői ezek :

Komáromy, a tragikai szakmában gyakran jeles; játéka néha Egressi Gáborra emlékeztet, de taglejtései nehézkesek s hangsúlyozása nem mindig helyes. — **Benedek**, több oldalú ügyes fiatal színész. Fesztelenül mozog, előadása kellemes s csak néha kissé lapos. — **Déesy**, higgadt s kimért játéka többször megható; művészi tehetségű, de mellékszerepekben hidegnek s lehangoltnak látszik. — **Berzsenyi**, minden szinpadí otthoniassága mellett nem kielégítő. Szerepét ritkán tudja, azért nem is adhatja úgy, mint töle kitelnék. Erőltetett

kacagása, melyel magát minden alkalommal s gyakran nem is alkalmas idején fitogtatni szereti, valóban kellemetlen. Gondolja meg, hogy ily üres fogások sem hozzá, sem nézőihez nem méltók. — Filippovits, a népszínművekben megjárja, ha beszéde érthetőbb s különben tiszta hangja terjedelmesebb volna. — Felekiné, minden szakmában egyaránt kiemelendő, különösen a lágyabb, hizelgő, kedélyes helyeket kitünő érzés-s mélységgel adja. Nagyobb indulatok kifejezése azonban, gyöngye hangja miatt, nincs hatalmában. — Tökés Emilia,

kedves színpadi alak, élénk és vonzó, de népszínművekben, főleg mint énekesnő nem állja meg helyét. — Benedekné csak gyéren lép föl, noha közönségünk a régi vonzalommal viseltetik iránta. Éneke, bár lankadtabb mint egykor, még mindig tetszésre talál.

E rövid ismertetés, mely inkább figyelmeztetés, mint ítélet akar lenni, színészeink fogékony buzgalmit csak élesztheti. Remélem, további működésük még öröndetes tudósításra jogosítand.

R. A.

T Á R C A.

Moldvaország.

Történeti beszély.

Irta Z u m b u r.

(Folytatás.)

IV.

Nem jó bántani magyart, mert vérrel védi hazáját.
Czuczor.

Sűrű felhőfátyolba burkoltan lépett fel a nap a láthatárra s sugárni csak félve lopózkodtak elé koronkint. Nem az a szelid, mosolygó korány volt ez, mely annyira felderíti a szívet, szomorú volt minden, az egész természet. Mogorván s rekedt morajjal huzódtak tova a vészterhes felhőrétegek éppen nem mutatva kedvet a végelpusztulásra.

Minden oda mutatott, hogy ma a természetnek is kedve fog kerekedni a csatázásra.

A Hódosnál állt szemközt a két tábor. Oldamur a menyire lehetett, rendbe szedve nyughatlan harcosait csataké-szen állt.

IV. László sátorában hadi tanácsra gyűltek a vezérek. Arról folyt a vita, ki kezdje el a csatát. A kunok elismert jó ijászok voltak, tehát mindenestre talpra esett fiukat kelle előcsapatnak használni. Soká folyt a tanács. László már nyugtalanzkodott, harcménén szeretett volna ülni s serege élén nyargalni!

Ekkor eléálltak Vatha Olivér az Aba családból, gróf Vilmányi András, a miskouchi gróf Ponyth László és Rusdi Döme¹⁾ azon indítványt, hogy felszólítva a táborat az önként vállalkozókkal személyesen fogják megnyitni a csatát.

Szíves örömet egyezett bele László.

Alig szólíták fel e célból a táborat, hát valamennyien előcsapat akartak lenni.

Sígy megint ott voltak a hol előbb.

E zavarból a székelyek ránták ki a haditanácsot azon kívánatokkal, hogy miután őket érdeklí legközelebb az egész baj; méltányos lenne nekik engedni meg a harc elkezdését.

Ugy lön.

Oly csendesesen, mintha hangjukat odahaza feledték volna, indultak meg a fenebbi urak vezérlete alatt a székelyek. Tömött soraik, mint valami előbástya küzeledett a kunokhoz. Ezek majd oda lettek azon gondolat okozta örömlükben, mily élvezet lesz e tömött sorokra nyilazni, s azért minél közelebb hagyták őket jöni, hogy annál hatályosabban céllozzanak.

Azon pereben, midőn elshantak a nyilak, hirtelen szétváltak a székelyek, s ritkított láncolatban estek a kunoknak

s még mielőtt idejük lett volna másodszori lövésre, ismét tömött sorokat képeztek s megvillantak rettenetes kardjaik....

Tátongó sebek, vérfolyás, halálhörgés jelenté a csata kezdetét.

A kunok feleszmélve zavarukból, ismét nyilakat vették elé s rettenetes pusztítást tettek a tömött sorokban: csak ugy ette a mérég a székelyt; mert míg ő alig ért el valakit kardjával, addig az a sok zápor nyil sorra ölte társait. Megdühödve végre elfeledték a rendet s mint a felbőszült orosz lány fogcsikorgatva estek egyenkint a legközelebbi kunra, s kire egyszer kardjuk lecsapott, soha sem lőtt az ki többé nyilat.

Ha előbb a székely, bezzeg ritkult most a kun.

Tűzzel folyt a csata, a székelyek elkeseredéssel vakmerőn harcoltak, százszámra heverték előttük a kun hullák; vezéreik elfeledkezve rangjukról, közéjük elegyedtek s személyes vitézségük által tüzelék az amugy is módon tul felhevülteket.

Vilmányi rettenetesen pusztított maga körül, paizsa nyilakkal volt befédve, kardja vérben uszik. Eppen egy markos ellennel viaskodik, midőn egy apró lovon ülő szerfelett nagy kun közeleg feléje. Gyorsan keresztül ront gerelyével a vele viaskodón s karddal támadja meg az ujonnan érkezettet. Összecsaptak s Vilmányi kardja ketté szelte ellene pajzsát; még egyszer felemelkedik, még egyszer villog a kard s mint a villám lecsapni készül, a kun szeme előtt már felfordult a világ, végszükségből lovát ágaskodtatja fel, hogy ez fogja fel helyette a halálcapást, midőn egy távolról jött nyil Vilmányit szíven találja.

Holtan rogyott össze, megtört szemeit még holta után is ellenére meresztvén.

Nagy büszkén nézett körül a kun, mintha valami vitéz tettet vitt volna véghez; azonban nem ért rá soká büszkélkedni; hirtelen eléállt egy mérges képű székely, s nagy komolyan készült megboszulni vezére halálát. Először csak méregette szemeivel ellenét, mintha azon tanakodnék magában, mily eszközzel lesz legcélszerűbb a dologhoz fogni; alig vette azonban jól szemügyre a hüledező kunt, ki ugy látszik rég megismerte őt, midőn arca hirtelen felderült, valami elijesztő kaján öröm mutatkozott rajta s széles jó kedvvel felkiáltott:

„Hohó! csakhogy feltaláltalak! rég kereslek már, te dupla nyelvű kun! majd teszek róla, hogy többé bolonddá ne tarts senkit!”

Hát Uruzd volt ez, a székely pedig azok egyike, kikkel mint láttuk, Oldamurhoz mentében elhitette, hogy ő a király követe.

Uruzd majdnem még egyszer akkora volt mint a székely; bánta is ez! megmarkolta kardját, s irtóztató vágást tett ellenére, de ez szerencséjére felfogta kardjával.

Darabokra pattant szét a székely kardja; de ő azért ki

¹⁾ Kéza Fesslernél II. 671. l.

nem jött sodrából. A hasznavehetlen markolatot szeme közé vágva ellenének, úgy, hogy annak egész képét elfutotta a vér, hatalmas buzogányát vette elé.

De most már a kun is felbőszült, s neki rugtatva akkorát csapott feléje, hogy bizony bizony ketté metéli a kómét, ha serény lova oldalvást nem ugrik. A székely megkötötte magát, hogy, miután az ő kardja eltörött, a kuné se legyen külömb; azért buzogányával oly ügyesen csapott ellene jobb kezére, hogy menten kihullott belőle a kard s mielőtt időt engedne neki a védelemre, két kézre fogva buzogányát, úgy mellbe találta koppintani vele Uruzdot, hogy orrán száján dőlt ki a vér; ajkai remegtek, elkékültek s egy nagyot hörgöve hanyatt esett le lováról.

Nincs az az orvos, ki meggyógyítsa többé!

A székely önmagával elégedetten ölbe fogta most Vilmányit s nem gondolva az utána röpitett nyilzáporral a táborba vitte.

A magyar tábor ezalatt csatakészen állt. A balszárny Lorándi Tamás¹⁾, a jobbik pedig Somoss Péter és Radványi Dénesre bízott, a derék hadtestet pedig maga László vezérelte Máté nádor²⁾ s gróf Michán Simonnak Boksa³⁾, Tamás⁴⁾, György⁵⁾, Simon⁶⁾, Dénes⁷⁾, Ditrich⁸⁾ és Döme⁹⁾ fiaitól környezetten¹⁰⁾.

Az adott jelre megindult az összes hadtest s éppen jókor érkeztek, hogy a székelyeket a végfelkoncolástól megmentsék, kik felhevülésükben mind belebb törtek a kunok közé, míg végre czeztől egészen körülvétettek. Hiszen ha csak kardra kerül a sor, megfelelték volna magukért még ekkor is, de hogyan védjék magukat a nyilözön ellen? Vezérek Vatha Olivér, gróf Ponth László és Rusdi Döme Vilmányi sorsában osztoztak már.¹¹⁾ Minden veszve volt a székelyre.

Ekkor jött nagy dörögve őket felváltani az egész magyar sereg.

Egy perc alatt megfordult a kocka. Keresztül törték a kun sorokat s csak most kezdett el igazán a csata.

Oldamur csak nyilaiban bízott, tudta ő, hogy ez egyedüli előnye a magyarokkal harcban, azért legjobb íjászeit csapatokra osztva oly helyekre küldözé, hol legrosszabbul álltak ügyei, s csak is e nyilaknak köszönhető, hogy oly sokáig megállta helyét.

A balszárny Loránd ügyessége által leginkább nyomta a kunokat. Ide küldé most Oldamur legtöbb íjászeit; de Loránd hamar végzett velük. Személyes vezérlete alatt rohamot intézett ellenük s ez aztán használt. Szétugrottak mint a megriasztott nyáj, ki jobbra, ki balra; Loránd mindenütt sarkukban volt, harcosai meg természetesen nem hagyták magára, s ki ne lenne ott bátor, hol ilyen vezér megy elé példával?

Mintha villámmá változott volna kardja, vagy mintha a halál bérbe fogadta volna, rombolt Loránd a kunok közt, a hova kardja ért, oda ért a halál is! Nem birta senki felfogni csapásait, tartottak elébe paizst, buzogányt, kardot, mindenfélét; törődött is ő vele! Hova kardja vagy buzogánya lezuhant, tarthattak ott akármit, elevenre talált ő mindig!

Változatosság kedvéért néha gerelyét vette elé. Ilyenkor csak neki ugratott akár miféle kunnak s soha sem harcolt az többet; egy perc alatt keresztül járt rajta, sőt vad hevében a makrancosabb ellent feltüzte dárdájára óriási erővel emelte magasra, hogy hát hadd lássák a kunok, mint szokott a jófaj magyar harcolni, aztán a bámulók közé lökte áldozatát; de azt is úgy intézte, hogy legalább is nehányat halomra döntsön vele!

Loránd volt a kunok ostora, a magyarok lelke!¹⁾

Mindezt látta Oldamur, s keblét elfutotta a méreg; mert ennyi tenger kun közt nem találkozott de csak egy sem, ki e magyarral szembe szálljon; pedig valami belső érzet úgy sugta neki, hogy ha csatát akar nyerni, Lorándnak vesznie kell. Tajtékozva mérgében sarkantyuba kapta lovát s elébe vágatott görcsösen markolva meg sulyos kardját, hogy szinte ropogtak bele ujjai. Vad daccal hívta fel vele megmérkőzni.

Egy percig némán, tétlenül nézték egymást, mindenik érzé, hogy emberére talált.

Loránd féltetve kardját, szörnyü buzogányát ragadta meg s Oldamurra készült rohanni, mint a sivatag feldühült állatkirálya...

E percben hosszú, mindent megreszkedtető s velőig ható bömbölés gördült végig az égen.

Megdöbbenve állt helyén a két ellen.

Ujra egy másik még rettenetesebb bömbölés, mintha hirmöke lenne az elemek csatájának. A felhők, mintha az eget akarnák felforgatni, szörnyü robajjal ütődtek egymáshoz s kebleikből vakító villamokat szórtak szerte szét, setétség fogta el a láthatárt, hogy annál rémesebb alakot nyerjenek az égen végig szaladó s egymást üző villamok.

A két sereg, mintha összebeszélt volna, abba hagyta a viadalt s bámulva csudálta a természetnek ez óriási csatáját, melyhez hasonlítva az övék csak olyan, mintha két hangyaboly támadná meg egymást.

Végre megszűnt a bömbölés, de helyébe oly országos felhőszakadás keletkezett, hogy bizony ilyen magunkféle embereket szépen elmosott volna állóhelyünkről.²⁾

Csak most ijedt meg igazán Oldamur s feledve Lorándot elvágatott a szükséges rendeleteket megteendő.

Soha semmi jobban nem kedvezhetett volna a magyaroknak, mint a felhőszakadás. A kunok ivei átmedvesülten megtágtak, lelohadtak, s bátran eldobhatták, hisz ezentul csak terhükre lettek volna.

Hamar észrevették ez előnyüket a magyar vezérek s azért az összes haddal, még a tartalék seregét sem véve ki általános rohamot intéztek a megrémült kunok ellen. Mindenki hős volt. Az ifju király elragadtatva annyi példa által, az ellen közé keveredett s megmutatta, hogy nem hiába hordja kardját, s hogy megérdemli ily vitéz népnek királya lenni. Michán György a király oldala mellett járt s kardjáról az országos eső sem győzte lemosni a sok kun vért.

Mindenünnen csak egy szállt a kunra a halál.

Egy darabig csak megállták helyüket a kunok. Oldamur kétségbeesetten iparkodott a bomladozó rendet fentartani, avval biztatva harcosait, hogy majd csak megünják a magyarok a csatát ily nyavalyás időben.

De hiszen várhatótt ő erre.

Minél jobban hajlott a kunok szerencséje, annál nagyobb kedvük kerekedett ezeknek a csatára; készakarva összekeveredtek az ellennel; így legalább minden csapásuk egy-egy kun életébe került. Egymás közt versenyeztek, ki tud jobban banni kardjával.

Boldoguljon aztán ilyenekkel az ellenség!

Oldamur végelkeseredtében újra Lorándot kereste fel halálos boszuját ennek vérével akarva lehüteni.

Találkoztak.

Most egyszerre véghetlen kiáltás hangzott a kun tábor hátuljáról.

A székelyek a mint a magyarok által a csata elején felváltattak, egymás után elvesztek szem elől s megkerülve valahogy a kun tábor, háta mögé kerültek.

Ezek okozták a rémes kiáltást.

Minden veszve volt! Oldamur sarkantyuba kapva lovát lóhalálban futott a csata színhelyéről. Ezt tették volna amugy is a kunok, hát még most, mikor vezérok példával ment elé!

¹⁾ Bonfin. Lipsiae 1771. Dec. II. C. VIII. p. 312. — Pray I. köt. 352 l. — Thwróc p. II. c. 79.

²⁾ Ugyanezek idézett helyeiken.

¹⁾ Szentiványi Dissertatio. Paralip. rerum memor. in Hung. Diss. II. 25. l.

²⁾ Palatini R. II. 52 l.

³⁾ a Szerdahelyi — ⁴⁾ a Szürtey — ⁵⁾ a Soós- (Ismeretek tára Bécs 1841 III. köt. 192 l.) — ⁶⁾ az eszény-Csapi — ⁷⁾ a Bocskay — ⁸⁾ a polnankai-Csapi — ⁹⁾ a Kövesdi családok alapítói. Fessler II. 840. l.

¹⁰⁾ Fessler II. 671. l.

¹¹⁾ Fessler ugyanott.

Oly lelkendezve álltak odább, mintha a világból akartak volna kifutni. László egy osztálylial utánuk kerekedett s egész a határokig üzte őket.

Zsákmányterhelten tért vissza. 1)

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— Pest városának tanácsa azon korszerű intézkedést tette, melynél fogva az éneklő madarak lövöldözése, összefogdosása, ezek tojásainak kiszedése és fészkeik szétdulása 2—10 frt. vagy öt napig terjedő fogság büntetése alatt tilalmazták; mely rendelet átlépőinek tekintetnek még azok is, kik tulajdon birtokukat a mondott madarak irtását ingyen vagy díjfizetés mellett megengedik. — Ezen rendelet annál kellemesebben lepett meg bennünket, mennél nehezebben hajlandók az emberek mai nap oly intézkedésekre, melyek azonnal nagyszerű hasznot nem ígérnek. Azon kellem és élvezet, melyet a romlatlan kedélyű ember ezen apró éneklő teremtményeknek köszönhetett, mindinkább kevésbé vétetett, de tán szövcstésesük, és kiméltetésük szószólója lesz azon (ámbar kevésbé önérdék nélküli) tapasztalás, hogy az éneklő madarak kiirtása, a gyümölcsfáknak és kerteknek ártékony rovarok elszaporodásával arányban folyt. Mennyit nem vétettek e tekintetben már a „vasárnapi vadászok!“ Ajánljuk Pest városának intézkedését Temesvár városának is, valamint minden községnek, még csak annyit tevéen hozzá, hogy a temesvári gazdasági egyesület már egy pár hóval azelőtt az éneklő madarak kiméltetéseért folyamodott a helytartósághoz.

— A koldusok is farsangi tréfát üznek. Budán két egyén, egyik férfinak a másik nőnek öltözve koldulás miatt befogott. A vizsgálattal kiderült, hogy a férfinak öltözött nőszemély, és a nőnek öltözött férfi volt, ki ezenkívül ruháinak kitömése által még „érdekes állapotot“ is megélt.

— Vidéken élén, nem érdektelen tudni, hogy Magyarországon nem kevesebb mint huszonnégy vidéki szintársulat hirdeti a művészet (?) igéjét. Közöljük betűrendben az igazgatók neveit, tessék válogatni bennök: Albisi, Bács, Csabai, Fejér & comp. Hubai, Hetényi, Havi, Kétszeri, Keszi, Kocsiszovszky, Kőszegi, Láng, Latabár, Lenkeiné (itt női ágra szállt az igazgatóság), Molnár, Nyiri, Futó, Pozsonyi, Pázmán, Szabó, Szuper, Tóth János, Ujfalusi.

— Szabadka városa engedélyt kért a bánági helytartóságtól, hogy a Szabadka és Szeged közti országutat klinker téglákkal kirakhassa; szintígy kérelmezi hogy Szabadka utcáit is ezen klinkerekkel kikövezhesse. Ezen engedély megadása bizonyosan nem fog késni, és mi csak azt kívánhatjuk, hogy a klinkerek használata a kövér alföldön mielőbb és minél terjedtebben lábra kapjon.

— Mily fontos tényezői nemzeti zenénknek a cigányok, azt mindenki tudja, a ki Magyarországon megfordult. Sokan közülök országos hirre vergődtek valamely hangszer (hegedű, cimbal) művészi játszásáért, vagy zeneszerzői tehetségük miatt is. Hy nevek némelyike, mint Banyák, Bihari János, Lavotta, Csernak, Rózsavölgyi Márk, Patikárus, Sárközy, Kecskeméthy, Kalózi, Farkas, Lóot, Bunkó sat. Europa más tartományaiba is áthatott, és ha Bókára és Fátyolra gondolunk, hisszük, hogy hasonló utódok sem fognak hiányozni. Bennünket különösen érdekelhet, hogy saját vidékünkben is keletkeztek hirneves cigányművészek. Így Bármán Döme jeles cigányzenész volt, ki már 1555. évben élt Lippán, és Aluman heg által ajándékokkal kedvezményekkel elhalmozott. Mattinovich, német cigány Temesvár vidékéről a maga korában (1820—1835) minden zenei naturalista királya volt. Rendes ujjtétel nélkül, és hiányos ivomással mégis a magyar dallamokon kívül Mayseeder, Viotti

és Spohr hegedűszerzeményeit, sőt még Paganini „tanulmányait“ is eljátszá, mindent nyomos, erőteljes hangkifejezéssel. Az ő utána elnevezett „Mattinovich-nóta“ most is még a legkedvesebb népdalok közé tartozik.

— Velencéből írják a Vas. Ujságnak, hogy az olaszok lassankint megismerkednek irodalmunkkal. Legnagyobb érdeme van ebben Helfy Ignác tanárnak. Nem telik el egy holnap, hogy valami magyar mű meg ne jelenjék tőle olasz fordításban. Ő neki köszönhetni az Eötvös „Falujegyzője“ fordítását. Petőfi költeményei nagy számát, szintén az ő fordítása szerint gyönyörrel olvassák. Egy két hó előtt jelent meg egy milanoi lapban hosszu cikksorozat ily cím alatt: „L' Ungheria letteraria ed artistica“ (Magyarország irodalmi s művészi tekintetben.) Taval ugyan e cím alatt ismertet hazánk haladási szellemét. A minapában hozta a veronai lap Jókaitól „A látatlan sebet“ („La Piaga invisibile“ cím alatt.) Most fordítja Jókai Decameronjának legsikerültebb novelláit. Ő nála hever már egy évnél régebben kéziratban Manzoni világhírű történeti regénye „I promessi sposi“ magyar fordításban — s kiadóra várakozik, (kikérjük erre kiadóink figyelmét. Manzoni e műve minden európai nyelvre le van fordítva, s igen diszes helyet foglalna el irodalmunkban.) Még ez évben sajtó alá kerül ily című munkája; „Fiori del Campo letterario Ungherese“ (Virágok a magyar irodalom mezejéről). Bizony mondhatjuk, hogy magunk még nem tanultuk annyira becsülni a nemzeti nyelvünkre áttett idegen remekműveket, mintsem a külföld becsüli a magyar irodalom jobb termékeit.

— Belényesről írják nekünk, hogy az ottani Casino alig nyolc havi élet után, már a felbomláshoz közel állott, de erőlyes közbevetések folytán előbbi élénkségét kezdi visszanyerni. Valóban nyomasztó helyzet is lenne az ottani lakosokra nézve, ha városuk ezen egyetlenegy, kellemes szórakozást nyújtó gyüldéje feloszlana, mert nélküle ugyszólván minden társasági kapocs megszakadna.

— Bulyovszky Gyula szerkesztése mellett Kozma Vazul ur „Nefelets“ című divatlapra kapott engedélyt. A szépirodalmi lapok elmondhatják: szorítsunk bolhát. Ezt jegyezvén meg a Két garasos Ujság, részünkről elmondjuk, kár volt a Nefelets kiadójának elfelejteni a bélyeget, meg azon körülményt, hogy igen is a hírlapok, de nem az olvasók száma szaporodik. Vajjon a most keletkezett bécsi „Horgony“, vagy a magyar életbiztosító társaság, vagy más hasonló intézet fogja-e a lapok és kiadók életét biztosítani?

— Hir szerint Nagyváradon is magyar lap fog kiadatni.

Temesvári újdonságok.

* Tegnap érkezett ide Mihály, Obrenovits Milós fejedelem fia, és bizonytalan ideig itt fog mulatni.

* Rövid idő alatt városunkban már a harmadik tüzvész támadott, és mindig nagyobb dimenziókban. Szombaton f. hó 22-én délután négy óra tájban az Ó Majorok külvárosi stearin gyertya-gyár égni kezdett, és csakugyan le is égett esti 8 óráig! mind a mellett a tűz a következő reggelig sem aludt el. (Tavaly a selyemgyár leégvén, ugyancsak megfogyunk nagyobb iparunkban). A nagy mennyiségű faggyu, olaj, szesz és egyéb gyúanyag, mely itt tartatott, veszélyessé tette e szerencsétlenséget az egész környékre. Ez alkalommal nem ajánlhatjuk eléggé, hogy tüzoltó intézkedéseink valahára oly tökélyre emeltessenek, milyent egy civilizált állam egyik kitűnő városától kívánhatni. Többnyire annyi ég le valamely tüzvészkor, a mennyit a vad elem előtalál. A kevés számu, nehézkes, a vizet csak alig 10 lépésre hordható fecskendők, melyekkel bírnunk, és a melyek ezenkívül még későn is érkeznek, soha sem fogják a kívánt szolgálatot tenni. De ha csek jobbak volnának is, hol vannak a segédkezek, a kikre ily alkalommal számolnunk kell? Urak, ne ámitgassuk magunkat. Önző és elfásult időben élünk, és már egész falvak égtek le nemrég, ácsorgó néptömeg láttára, mely egy veder vizet nem hozott, mely lovait, hordait eltagadta, csupán csak, mert a veszély közléről nem

1) Boufin, Pray, Feszler, Thwrocé felebb idézett helyeiken. — A magyar krónika sommája Kováctól ad an. 1285.

nem érdekelte őt. Tüzzenek önök jutalmat ki az olyanok számára, a kik leghamarább sietnek tettelesen a tüzoltásra, mint ez más városokban történik; továbbá szervezzenek önök oly tüzoltó testületet, melynek kötelessége legyen az adott jelre a veszély helyén megjelenni, és mely szükséges hivatásában be is gyakoroltatik, mint ez szintén — másutt, de nem nálunk történik. A kár, melyet az említett égés okozott, épületben és gyári anyagokban 1600 pfrtra becsülte. Az épület a magyar biztosító társaságnál volt biztosítva, a többi szerek másutt, vagy éppen nem.

* Megjelent a temesvári nőegylet második évi jelentése: ebből azt vesszük ki, hogy 1858. évben az egyletnek jövedelmei 6518 fr. 14 kr-ra, a kiadások 901 fr. 53 kr-ra ruktak. Segély 133 szükölködőnek szolgáltattott ki, és erre 695 fr. 40 kr. költetett, többen gyógyszerrel és téli ruhákkal támogattak. Az egylet gondoskodását az olyan szolgálókra is terjeszté ki, kik hosszabb ideig egy szolgálatban maradtak és nem cseréltek uraságot; azok aránylagos díjban részesültek. Vajha az egylet ez irányban is hathatósan működne, mert bizony a szolgálati osztály erkölcsi súlyedése oly nagy, hogy mindenonnan hangzik a legelénkebb panasz. A részvét ezen nőegylet iránt növekedő félben van, és így még számos jótékonyt is jegyezhetünk fel.

* Sellheim György legfiatalabb könyvtárosunk kölcsönkönyvtárt alapított, mely már körülbelül 4000 kötetből áll. Dicséretére mondhatjuk, hogy számos munkával bír, mely az irodalom legjobb termékeihez sorozható, és rendszeren a kölcsönkönyvtárak lajstromaiban elő nem fordul.

≈ Színházi ügyek : jan. 16-án adatott : „Hutmacher und Strumpfwirker,“ bohózat; (e héten csak egy). Jan. 17-én „Ballnacht,“ opera. Némileg kevesebb praecisioval adatott mint első alkalommal, de azért mégis igen élvezetes volt. Norsed asszony (Amalia) igen kedvező hangkészséggel birt, és fődallamait tisztán és kellemesen éneklé. A magas hangokat meglepőleg jól intonálta. Reichmann ur szokásos könnyűségével, és biztosságával énekel; említést érdemel helyes mimikája, és taglejtése is; van elég társa, ki tőle tanulhatna. Friedrichné az apród szerepében megint elbájolta közönségét. Valamint mindenki ismeri tökélyét az énekben, ugy dicséretet érdemel azon tapintata is, mely őt a játékbani túlzásoktól megóvja. Némelyek, kik e szerepet valamely „Localsängerintől“ látták, talán több élénkséget kívántak volna mozgásaiban, de nem kell felejtenuk, hogy a történet nem Párisban, hanem a hideg Svédhonban játszik, és hogy az apród, ha fiatal vér is, még is az udvari nemesség tagjaként bizonyos illemhez utalva van. Reszler ur mint Olaf igen jeles. Az opera 5 felvonásában előfordult táncok, hangverseny sat. jól sikerültek, és a közönség Szabó igazgató urat ezért méltán kihívással megtisztelé. Jan. 18-án „Die Waserker oder der reiche Mann,“ vígjáték Töpfertől. 19-én „Von sieben die Hässlichste,“ vígjáték Angelytól. 20-án „Die Räuber“

szomorujáték Schillertől. Ezen utóbbi három darabban Bruckner ur, Berlinből vendégként lépett föl. Bruckner urat hajdan is színházunk jelesebb tagjai közé számítottuk, és így viszonzlatásának örültünk. Ha nem csatlakozunk, az ő tapasztalt keze nyult Thespis targoncájának kerekéibe, az az, itt léte alatt, vagy ő rendezte az előadásokat, vagy legalább felügyelt a rendezményre. Schiller darabjában Ferenc szerepét elvállalván, gondolkodó színésznek mutatta ugyan be magát, de az árnyéklátokat, és szenvedélyeket eléggé kiemelni már nem tudja. Külömben feltűnő volt azon kegyetlenség, melyel Schiller szövegével elbántak. Azt ugyan már tapasztaltuk, és a remekírók is túrni kénytelenek, hogy vagy a közönség izlése vagy a színészek tehetsége szerint még a leggyönyörűbb szöveg is tizedeltetik, és megnyirbáltatik, de azt soha sem hallottuk, hogy egy világhírű költő drámáját, új jelenetekkel megtoldották volna, melyekről a szerző nem is álmodott; pedig Temesvárott találkoztunk valaki, ki Schiller szövegét megajvitotta (!). Kár, hogy a rendezőség nem közli a világgal az ismeretlen lánész nevet, — kíváncsiak volnánk tudni, mit mondanak rá Németszágban. Schillernél Ferenc és Károly, a két testvér, soha sem találkozik személyesen, hanem az első, midőn a rablók már rárontanak, kalapjának arany zsinorjával önmagát megfojtja. A javított temesvári kiadás szerint Ferenc az ablakon menekedni akarván; egy pár rabló által megragadtatik, és eleven hordoztatik Károly színe elé. Itt Ferenc lesujtottan áll Károly színe előtt, kinek, midőn bünei miatt elítéli, lábai elé borul, és életeért rimánkodik. Károly elérzékenyülve felemeli és átöleli Ferencet, testvéreinek nevezi, azt mondván neki szeliden: a mit te rajtam vékeztél, azt megbocsátom neked, (aztán dörögő hangon), de a mit ezen (atyjára mutatva) elkövettél, ezért nincs kegyelem, és elátkozódnod kell. Erre azon börtönbe löketi, melyben az öreg Moor ült. Ferenc egy vad hahotával eltűnik a mélységben. Miután Ferenc eleven hozatott Károly elejébe, természetesen Schweizernak sem volt oka magát főbe löni. Néhány oly jelenet maradt ki, mint tesztem a 4-ik felvonás második jelenete, mely igen hatásosan adathatott volna. Károly a darab végén is úgy fut el a színpadról a nélkül, hogy az eredetiben foglalt közismeretű szavakat mondaná. Az egész olyan volt, mintha Birchpfeifer néni travestálta volna. Végre őszintén sajnáljuk, hogy Bruckner ur vendégszereplése nem pótolá ki azon áldozatot, melyet a sok jó akarattal bíró igazgatóság az ő fellépésével hozott. —

Szerkesztői távirtda.

Tisztelt levelezőinket kérjük, hogy bál jelentésekkel és színházi bírlatokkal ne fárassszák magukat. A vidékről az ilyeneknek érdeke nincs, kivéve ha csak valami jótékony céllal egybe kapcsolva nem volnának.

O. Leo urnak Szabadkán. Az ön, és Cz. B. ur számára csak fél évre: történt előfizetés, mint sajátkezü levele tanusítja.

Kiadó és felelős szerkesztő **Pesty Frigyes.**

MOLL SEIDLITZ PORA

Az utolsó világműkiállításán a hivatalos „Wiener Zeitung“ számai szerint minden hasonnemű házi gyógyszernek közt egyedül csak ez tüntetett ki érdemmel, s a nemzetközi eskütszéknek ezen főhatalmu nyilatkozata által e készítmény fölülmulhatlan minősége és dicséretreméltósága a bel és külföld minden hasonnemű készítményei irányában elvitázhatlanul bebizonyítottat.

Egyedül központi szétküldő raktár: Bécsben a „golya“ című gyógyszerháznál, Tuchlauben, Wandel-szálloda átellenében. — Ára egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 frt. 12 kr. pp. Pontos használati utasítások minden nyelven.

Ezen, ezer példákban és sok évi tapasztalás után mint kitűnőnek bebizonyult Seidlitz-porok városon és vidéken most már oly általános elismerésre találtak, miszerint azoknak hire jelenleg az ausztriai birodalom határain messze túlterjed. Hogy mit képes mivelní Moll Seidlitz-porainak biztos gyógyszerje, nevezetesen **gyomor** és **alhasi bántalmaknál**, s hogy azok mily jelentékeny segélyt nyújtanak májbetegség, hasszorulás, aranyúls, szédülés, szivdobogás, vértodulás, gyomorgörccs nyálkásodás, gyomorégetés s külömbféle nőnemi betegségeknek azt már mint bebizonyult ténytet kell elismerni és számos gyenge idegzetű személyek e porok okos használata által már gyakran lényeges könnyebbülést és új életerőt nyertek.

➔ **Temesvárott** rendeléseket fogad a fenebbi gyógyszerekre **Uhrmann M.** papir- és mű-árus úr.